



## DÜNYA ÜNİVERSİTE SIRALAMALARINDAN ALINACAK DERSLER: ÇİN TECRÜBESİ

Sonbahar, birçok faaliyet alanındaki sonuçları özetlemenin ve değerlendirme ile yönlendirme açısından en önemli araç olarak yıllık uluslararası sıralamaları hazırlama zamanı olarak görülebilir. Artık geleneksel hale gelen World University Rankings 2022, Times Higher Education (THE) dergisine göre dünyanın en iyi eğitim kurumlarının durumu hakkında bilgi vermektedir. Bu yılın listesi 99 ülkeden 1.662 üniversiteyi içermektedir. 452 üniversite daha "rapor veren" statüsünde, yani veri sağladığı halde sıralama için gerekli kriterleri karşılamadıkları anlamına gelmektedir. Listenin ilk 10 sırası neredeyse değişmeden kalarak, bunları iki İngiliz yükseköğretim kurumu - Oxford (1. sıra) ve Cambridge (6. sıra) ve sekiz Amerikan üniversitesi - California Teknoloji Enstitüsü, Harvard Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Massachusetts Enstitüsü Teknoloji Bölümü, Princeton Üniversitesi, Berkeley'deki California Üniversitesi, Yale Üniversitesi ve Chicago Üniversitesi oluşturmıştır.

İlk 10'da sürpriz olmasa da, ilk 20'de iki Çin üniversitesi olan Pekin Üniversitesi ve Tsinghua Üniversitesi'nin aynı anda 16. sırayı paylaşarak bu gruba dâhil olması dikkat çekmektedir. Ayrıca Çin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Krallık, Almanya ve Avustralya'dan sonra 10 üniversitesi ile ilk 200'de en çok temsil edilen beş ülke arasında yer almaktadır. Pek çok uzman, Çin'in gelecek yıl böyle bir gelişme hızıyla dünyanın en iyi 10 üniversitesi arasında girip giremeyeceğini merak etmektedir. Bu başarı sadece Çin üniversitelerinin virüsle ilgili yaptığı araştırmalardan kaynaklanmamış olup, COVID-19 ile ilgili tıbbi araştırma çalışmaları yayınlayan üniversitelerin bu yıl atıflarını önemli ölçüde artırmasına da bağlıdır. THE veri bilimi başkanı David Watkins, bazı makalelerin yayınlandığı bir yıl içinde 20.000'den fazla atıf aldığını bildirmiştir. Bunun dışında diğer faktörler de Çin üniversitelerinin yükselişine katkıda bulunmaktadır. Çin hükümetinin eğitime yılda 650 milyar dolardan fazla harcamada bulunması ülke genelinde veya en azından ülkenin belli bir bölümünde eğitimin kalitesinin önemli ölçüde geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Çin Kültür Devrimi sırasında büyük zarar gören eğitim sisteminin, Deng Xiaoping dönemindeki serbest piyasa reformları nedeniyle büyük değişikliklere uğradığını hatırlamakta fayda vardır. Eğitim, partinin ideolojisini ve değerlerini daha fazla yaymanın yanı sıra, ülkenin ilerlemesini sağlamanın bir aracı olarak da görülmüştür.

Çin şu anda kurumların sayısını artırmaya ve bunların kalitesini düzenlemeye ve iyileştirmeye odaklanmak üzere ikili bir yaklaşım benimsemektedir. Sonuç olarak, Çin üniversiteleri düzenli olarak dünya sıralamasının en üst kademelerinde yer almaktadır. Küresel sıralamalara önem verilmeden Hindistan gibi diğer ülkelerden

farklı olarak Çin, bu tür listelemeleri eğitim sisteminin gelişimi için en önemli ölçüt olarak algılamış, temel eksikliklerini gidermek için titizlikle çalışmaya başlamış ve küresel sıralamaya etkin bir şekilde girmeyi başarmıştır.

Aynı zamanda, devlet belirli bir hiyerarşik finansman planı seçmiştir. Uluslararası düzeyde birkaç birinci sınıf üniversite yaratmak için, kaynakların çoğu, ülkedeki toplam sayısı üç bine yakın olan diğer tüm eğitim kurumlarının pahasına büyük çok disiplinli araştırma üniversitelerine aktarılmaktadır. Proje 211 kapsamında 1996 ve 2000 yılları arasında tutarı 2.2 milyar dolar değerinde 99 üniversiteye destek verilmiştir. Proje 985 kapsamında ise 9 üniversiteden Ivy League'in Çin eşdeğerinin yaratılması ve Başkan Xi Jinping'in 42 üniversiteyi dünya çapında birinci sınıf seviyeye getirme Dünya Seviyesi 2.0 girişimi, piramidin tepesinde yer alan ülkenin seçkin üniversitelerinin yaklaşık %10'undan oluşan bir grup için tercihli finansmana vesile olmuştur. Yerel kamu yükseköğretim kurumlarının ve dört yıllık özel bağımsız eğitim kurumlarının yaklaşık %40'ı sistemin orta seviyesindedir. Daha düşük seviyede ise yüksek meslek yüksekokulları ve özel üniversiteler bulunmaktadır. Çin'in bilimsel araştırma eğitiminde orta ve alt düzey üniversitelere fazla odaklanılmamıştır.

Öğrenci topluluğu açısından, yerli üniversitelerin finansal olarak güçlendirilmesi, belirli ölçüde hala prestijli olarak kabul edilen, aşırı pahalı uluslararası eğitimin tercih edilmesine vesile olmuştur. Şu anda, Çin'in yükseköğretim kurumları yılda 8 milyon öğrenci mezun etmektedir. Bu sayı Hindistan ve ABD'den mezun olanların sayısından daha fazladır. Bu sayının önümüzdeki yıllarda üç katına çıkması beklenmektedir.

Yükseköğretime yapılan önemli yatırımlar ile araştırma ve geliştirme fırsatları, beyin göçü nedeniyle ülkeyi terk eden kişilerin Çin'deki akademik araştırma ve uygulamalarına devam etmelerini bir dereceye kadar teşvik etmiştir. Öte yandan, önde gelen üniversiteler, çoğu zaman Çinli araştırmacıları ve akademisyenleri göz ardı ederek, yabancı bilim insanlarını işe almak için önemli fonlar harcamaktadır. Üniversitelerin tanınırlığını ve sıralamasını artırmayı hedefleyen bu politika, akademik çevreler tarafından sıklıkla eleştirilmektedir. Araştırma sonuçlarını artırmak için Çinli bilim insanları, bilimsel dergilerdeki yayınlar için parasal ödüllere teşvik edilmektedir ki, bu Çin'e özgü olmayan ancak bir o kadar da Çin üniversiteleri tarafından aşırıya kaçan bir sistemdir. Batı dergilerinde 2016 yılında yayınlanan doğa bilimleri makaleleri için ortalama parasal ücret 43.783 dolar iken, Nature veya Science gibi prestijli dergilerdeki yayınlar için ücret 165.000 dolara çıkmaktadır.

Ek olarak, akademik dergilere yayınlar genellikle işe alma, terfi, araştırma hibeleri ve

doktora dereceleri için gereklidir. 2016 ve 2018 yılları arasında Çin'de 900.000'den fazla araştırma makalesi yayımlanmıştır. Bu rakam, aynı dönemde yaklaşık 600.000 makale üretmeyi başaran ABD'yi geçerek, onu doğa bilimleri yayınları listesinin en üstüne çıkarmaktadır. 2016'dan 2021'e kadar atıf oranlarında en büyük artışa sahip kurumlar, Çin ana karasında bulunan Metropolitan Tıp Üniversitesi, Wenzhou Tıp Üniversitesi ve Wuhan Üniversitesi'dir. Böylece Çin, bilimsel yayıncılıkta dünya lideri olmuştur.

COVID-19 salgınının nihai etkisi tek başına tıp alanının çok ötesine geçerek, eğitim ve bilim de dâhil olmak üzere küresel ölçekte baskın bir sosyal sorun haline gelmiştir. Tüm dünya virüsle karşı karşıya kalırken, birçok alanda sosyal etkileşim ve iş birliğinde keskin bir düşüş ve bunun sonucunda bu alanların üretkenliğinde ve verimliliğinde de azalma görmekteyiz. Bununla birlikte, uzmanlar, genel gelişme eğilimi küresel bilgi ekonomisine doğru kademeli bir ilerleme haline geldiğinden, yükseköğretim talebinin şüpheyi devam edeceğinden ve hatta artacağından emindir.

Özellikle, krize yanıt olarak, Çin Eğitim Bakanlığı, yabancı öğrencilerin Çin'de eğitim görmeleri için devlet burslarına ilişkin yeni kuralları belirleyip, "Yeni Bir Çağda Eğitim Fırsatlarını Hızlandırma ve Genişletme Üzerine Görüşler" adlı bir görüş yazısı yayımlanmıştır. Bakanlık, Çin'in bilginin ve insanların ulusal sınırların ötesinde her yöne çeşitli düzeylerde hareketliliği de dâhil olmak üzere eğitimi dış dünyaya daha fazla açma konusundaki kararlılığını ilan etmektedir. Çin, COVID-19 sonrası dönemde yükseköğretimin küresel katılıma yönelik tutumuna ilişkin bu seviyede resmi bir açıklama yapan ilk ülkelerden biridir. Çin'de yükseköğretimle yakından ilgisi olan gelecekteki gelişmelere bakıldığında, harmanlanmış öğrenme modellerinin daha yaygın hale geleceği ve Çin'de çevrimiçi eğitimin ivme kazanacağı açıktır.

Dünya Üniversite Sıralaması 2022'nin sonuçlarına dönecek olursak, Kazakistan'ın Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, L.N. Gumilyov adındaki Avrasya Ulusal Üniversitesi ve Satbayev Üniversitesi'nin 1201+ grubuna girdiğini belirtmekte fayda vardır. Diğer Orta Asya ülkelerine gelince, sıralamada Türkmenistan Telekomünikasyon ve Bilişim Enstitüsü ile Özbekistan'ın on üniversitesi "rapor veren" statüsü ile sıralamada yer almaktadır. Çin üniversitelerinin hızlı gelişimini örnek alırsak, yerli üniversitelerin kriterlerinde önemli bir büyüme için kilit koşulun finansman olduğu bir gerçektir. Söz konusu finansman dünya akademik camiası tarafından en önemli faaliyet alanları ve üniversitelere olan talep olarak kabul edilen eğitim, araştırma, bilgi transferi ve uluslararasılaşma alanları için eşit derecede gereklidir.

**Yazar Gülnar Nadirova,**

**Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan**

## Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Basın Servisi, geçtiğimiz günlerde Kazakistan'ın 2022-2024 dönemi için Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi'ne seçildiğini duyurdu. Konsey bünyesinde ülke, cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi, ölüm cezasının evrensel olarak kaldırılması, her türlü hoşgörüsüzlüğe karşı mücadele ile din ve inanç özgürlüğünün teşvik edilmesi de dâhil olmak üzere bir dizi öncelikli alan üzerinde çalışacaktır. Bunlara ek olarak, kapsayıcı ve evrensel eğitimin desteklenmesi ve sağlanması için de çaba gösterilecektir (Kazinform, 15.10.2021).
- Kırgızistan Güvenlik Konseyi Sekreteri Marat İmankulov, Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping ile çevrimiçi bir toplantı gerçekleştirdi. Taraflar, Afganistan'daki durumu ve siber güvenlik alanındaki tüm tehahürleri ve tehditleriyle terörizm, ayrırlıklık ve aşırıçılıkla mücadelede ikili iş birliği konularını görüştüler. Cheng Guoping, bölgesel güvenliğin sağlanmasında ve Çin ile Kırgızistan arasındaki iyi komşuluk ilişkilerinin derinleştirilmesinde iş birliğini geliştirmesinin önemine dikkat çekti (Fmprc.gov.cn, 15.10.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Nur-Sultan'da düzenlenen Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı'nın 6. Bakanlar Toplantısında, Kazakistan Cumhuriyeti Uluslararası İşbirliği Özel Temsilcisi Yerjan Kazıhanov ile bir araya geldi. Taraflar, Kırgız-Kazak etkileşiminin güncel konularını görüşerek, çok taraflı platformlar çerçevesinde uluslararası ve bölgesel gündemler hakkında görüş alışverişinde bulundu. Taraflar, ikili ilişkileri genişletmek ve derinleştirmek için daha fazla iş birliğine hazır olduklarını ifade ettiler (Kabar, 13.10.2021).
- Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon, Senato Başkanı Gerard Larcher ile görüşmek üzere Fransa'ya bir ziyaret gerçekleştirdi. Taraflar, iki ülke arasındaki parlamentolararası iş birliği de dâhil olmak üzere çok çeşitli ikili iş birliği konularını görüştüler. Ayrıca taraflar, mevcut iş birliği seviyesinden duydukları memnuniyeti dile getirdiler. Cumhurbaşkanı Rahmon, Tacikistan'ın Fransa parlamentosunun deneyimlerinden ders alma konusundaki ilgisini vurguladı. Görüşme esnasında Afganistan'daki mevcut duruma özel önem gösterildi (Asia-Plus, 14.10.2021).
- Avrupa Birliği (AB) Kırgızistan Delegasyonu, AB'nin ülkedeki sivil toplum örgütleriyle nasıl etkileşime gireceğine rehberlik edecek olan 2021-2027 için Yeni Bir Yol Haritası geliştirerek, onu kabul etti. Belgeye göre, önümüzdeki yıllarda AB'nin Kırgızistan'daki sivil toplumla etkileşiminin öncelikleri yönetim ve dijital dönüşüm, insani gelişme, kapsayıcı kaliteli eğitim ve beceri geliştirme olacaktır (Kabar, 13.10.2021).
- Minsk, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Dışişleri Bakanları Konseyi'nin olağan toplantısına ev sahipliği yaptı. Toplantıya Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan dışişleri bakanlıkları temsilcileri katıldı. Katılımcılar, BDT içindeki iş birliğini düzenleyen çeşitli belgeleri imzaladılar. Bunlardan biyolojik ve zehirli silahların yasaklanması ilişkin bir sözleşmenin onaylanması önemli kararlardan biri oldu (Iacis.ru, 14.10.2021).

## Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan tarım sektörü, sabit kıymet yatırımlarında önemli bir büyüme yaşadı. 2021'in başından bu yana tarım, ormancılık ve balıkçılığa yapılan yatırımlar %40'tan fazla artarak 1 milyar doları aştı. Bu yatırımların ana kaynakları işletmelerin fonları ve banka dışı kredilerdir. 2020 yılının aynı döneminde, yatırım hacmi 685,2 milyon dolar seviyesindeydi. En büyük sermaye miktarı Kuzey Kazakistan bölgesine ait olurken, Akmol ve Pavlodar bölgeleri de ilk üçte yer almaktadır (Qazaq TV, 13.10.2021).
- Gazprombank, Özbekistan'ın gaz taşıma sistemini modernize etmek için 300 milyon dolarlık bir kredi sağlayacağını açıkladı. Proje kapsamında Özbekistan, 545 km'lik gaz boru hattı inşa edip, bakımını yapacak ve kompresör istasyonlarında onarım tesisatları kuracaktır. 2019 yılında Gazprombank, Şurtan Gaz İşleme Tesisi'nin kapasitesini genişletmek için 300 milyon dolar tahsis etmiştir. 2021 yazında, Gazprombank Semerkant Kimya Fabrikası yöneticisi Ferkenso Management ile 750 milyon dolarlık bir anlaşma imzalandı (UzReport, 12.10.2021).
- Daha yüksek petrol ve doğal gaz fiyatları, Türkmenistan gibi geleneksel enerji ihraç eden ülkelerin ulusal ekonomilerini güçlendirecektir. Ham petrol fiyatları bu yıl %64 oranında artarken, doğalgaz fiyatları son altı ayda neredeyse ikiye katlanmıştır. Bu yılın üç çeyreğinin sonuçlarına göre, Türkmen mavi yakıt ihracatı geçen yılın aynı dönemine göre %37,5 oranında, doğalgaz üretimi ise %23,3 oranında artmıştır (Orient, 15.10.2021).
- Kazakistan Başbakanı Askar Mamin Birleşik Arap Emirlikleri'ni (BAE) ziyaret ederek, BAE Cumhurbaşkanı İşleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Şeyh Mansur bin Zayed Al Nahyan ile görüştü. İkili müzakerelerin ardından ülkeler 6 milyar dolar değerindeki ortak projeleri uygulamaya karar verdiler. Görüşmede enerji, tarım, lojistik, ilaç ve finans sektörlerinde uzun vadeli bir ortaklık kurulmasına ilişkin hükümetler arası bir anlaşma imzalandı. Şu anda BAE şirketleri Kazakistan'da toplam değeri 3,5 milyar doları aşan 11 büyük yatırım projesinin uygulanmasına katılım sağlamaktadır (Qazaq TV, 11.10.2021).
- Türkiye Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, Hükümetlerarası Ekonomik İşbirliği Komisyonu toplantısı kapsamında düzenlenen Tacik ve Türk Girişimcileri Sanayi Forumu'na katıldı. Bakan Varank, Tacikistan ve Türkiye'nin 2022'de ikili ticaret cirosunu 1 milyar dolara çıkarmayı amaçladıklarını kaydetti. Türkiye, Tacikistan'ın önemli ekonomik ve ticari ortaklarından biri olmaya devam etmektedir ve bu yılın ilk altı ayında iki ülke arasındaki ticaret 177 milyon dolara ulaşmıştır (Khovar, 14.10.2021).
- Rusya İhracat Merkezi Başkanı Veronika Nikişina, ülkenin yeraltı kaynağı olmayan ve enerji dışı ihracatının 2021 yılı sonuna kadar 180 milyar dolarlık yeni bir tarihi rekor kırabileceğini ifade etti. Nikişina, Ocak-Eylül 2021'de kaynak olmayan ihracatın yıllık bazda yaklaşık %40 oranında artarak 135 milyar dolara yükseldiğini açıkladı. 2020 sonunda Rusya'dan yapılan kaynak olmayan enerji dışı ihracat hacminin 161,3 milyar dolar olduğu ve bu rakamın 2019'dan neredeyse %4 oranından daha fazla olduğu belirtildi (TASS, 15.10.2021).

## Toplum ve Kültür

- Kırgızistan Acil Durum Bakanı Boobek Ajikeev, Türkiye İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na ziyaret etti. Ziyaretin amacı, Türkiye'deki acil durum yönetim sistemini tanımak, acil durumların önlenmesi ve ortadan kaldırılması ile ilgilenen kurum ve yapıları ziyaret etmektir. Görüşmede taraflar, ikili temaslarnın kurulması ve iş birliğinin derinleştirilmesinin gerekliliği konusunda görüş alışverişinde bulundu (Kabar, 14.10.2021).
- Teatralmaya Gazeta, 7. Uluslararası Anadolu Tiyatro Ödülü törenini İstanbul Su Gösteri Sanatları Sahnesinde düzenledi. Etkinlikte, TÜRKSOY Uluslararası Tiyatro Ödülü ilk kez Türkçe konuşan ülkelerden sanatçılara verildi. Özel jüri, 2019-2020 yıllarında tiyatro sanatının gelişimine katkıda bulunan sanatçılar arasından ödül alan isimleri seçti. Törende söz konusu ödül Türk dünyasının beş tiyatrosuna da verildi (TÜRKSOY, 12.10.2021).
- Üçüncü Avrasya Kadın Forumu'nun oturum aralarında, Kazak heyeti Almatı'da Avrasya Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırma Merkezi'nin açılması için bir girişim önerdi. Yüze yakın ülkeden yaklaşık 1.500 temsilcinin katıldığı etkinlik, St. Petersburg'da gerçekleşti. Katılımcılar ayrıca Afgan kadınlarının durumuna özel ilgi göstererek, Afganistan'a insani yardım malzemelerinin ulaştırılması için çağrıda bulundular (Qazaq TV, 15.10.2021).
- Azerbaycan Kültür Bakanı Anar Kerimov, Azerbaycan'ın uluslararası kültürel iş birliğini genişletmeyi amaçlayan bir dizi toplantıya ev sahipliği yaptı. Bakan Kerimov, Çekya'nın Azerbaycan Büyükelçisi Milan Ekert ile yaptığı görüşmede iki ülke arasındaki üst düzeyde devam eden ikili ilişkilerin altını çizerek, kültürel mirasın korunması, film ve müzik endüstrilerinin geliştirilmesine duyulan ihtiyacı vurguladı. Bakan Kerimov ayrıca Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Teşkilatı Genel Sekreteri Altay Efendiyev ile bir araya gelerek, teşkilat içindeki iş birliği imkânlarını görüştü (AzerNews, 15.10.2021).
- Rus yetkililer, 150 bin Özbek göçmen için uygulanan seyahat yasağını kaldırdı. Bu karar 150 bin Tacikistan vatandaşına da uygulandı. Ancak Rusya, mahkeme kararıyla sınırdışı edilen yabancı ülke vatandaşlarını af kapsamına dahil etmeyeceğini açıkladı. Bundan önce Rusya Bakanlar Kurulu, Özbekistan'dan Rusya'ya 10 bin göçmen işçiyi çekmek için bir pilot projeyi onaylamıştı (Kun.uz, 12.10.2021).
- Özbekistan, Hukukun Üstünlüğü Endeksi'ndeki sıralamada ilerleme kaydetti. Ülke, on dört sıra yükselerek 139 ülke arasında 85. sırada yer aldı. Özbekistan'ın genel hukukun üstünlüğü puanı %4,1 oranında artarak Doğu Avrupa ve Orta Asya bölgesindeki 14 ülke arasında 10. sıraya, düşük orta gelirli 35 ülke arasında 11. sıraya yerleşti. Devlet Yetkilerinin Sınırlanması, Yolsuzluğun Azaltılması ve Şeffaf Devlet yönetim unsurları ülkenin yeni konumuna önemli katkılar sağlamıştır (UzReport, 16.10.2021).